

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ

Система забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти
сертифікована на відповідність ДСТУ ISO 9001:2015 / ISO 9001:2015

Кафедра адміністративного, фінансового та інформаційного права

ЗАТВЕРДЖЕНО
вченою радою
(пост. пр. від «30» 2021 р.)
Ректор
А.А. Мазаракі

**ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ /
INTELLECTUAL PROPERTY**

**ПРОГРАМА /
COURSE SUMMARY**

Київ 2021

**Розповсюдження і тиражування без офіційного дозволу КНТЕУ
заборонено**

Автор: Гуржій А.В., кандидат юридичних наук, доцент
Дараганова Н.В., доктор юридичних наук, професор

Програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права 23.04.2021 р., протокол № 17.

Рецензенти: О.В. Запотоцька, доктор юридичних наук, доц.
В.Р. Щавінський, доктор юридичних наук, заступник голови
Київського окружного адміністративного суду
А.А. Роскладка, д.е.н., професор, завідувач кафедри цифрової
економіки та системного аналізу

**ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ/
INTELLECTUAL PROPERTY**

**ПРОГРАМА /
COURSE SUMMARY**

ВСТУП

Програма дисципліни «Інтелектуальна власність» призначена для підготовки студентів бакалаврату КНТЕУ денної форми навчання галузі знань 05 «Соціальні і поведінкові науки», спеціальності 051 «Економіка», спеціалізації «Цифрова економіка»; галузі знань 12 «Інформаційні технології», спеціальності 124 «Системний аналіз», спеціалізації «Інформаційні технології та бізнес аналітика (Data Science)».

Програму підготовлено відповідно до Стандартів вищої освіти КНТЕУ із зазначених спеціальностей та відповідних освітньо-професійних програм підготовки бакалаврів КНТЕУ.

Програма складається з таких розділів:

1. Мета, завдання та предмет дисципліни.
2. Передумови вивчення дисципліни як вибіркової компоненти освітньої програми.
3. Результати вивчення дисципліни.
4. Зміст дисципліни.
5. Список рекомендованих джерел.

1. МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА ПРЕДМЕТ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення дисципліни «Інтелектуальна власність» є набуття комплексу знань, вмінь і практичних навичок, необхідних для ефективної реалізації та захисту прав у сфері інтелектуальної власності.

Завданням вивчення дисципліни «Інтелектуальна власність» є ознайомлення з нормами міжнародного та національного законодавства в сфері інтелектуальної власності; опанування правових механізмів реєстрації, реалізації та захисту права інтелектуальної власності.

Предметом вивчення дисципліни є правові та організаційні аспекти функціонування інституту інтелектуальної власності.

2. ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ ЯК ВИБІРКОВОЇ КОМПОНЕНТИ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

знання:

- основних понять та категорій інтелектуальної власності;
- національного та міжнародного законодавства з питань інтелектуальної власності;
- системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні;
- особливостей захисту інтелектуальної власності в Україні;
- види юридичної відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна «Інтелектуальна власність», як вибіркова компонента освітніх програм, забезпечує оволодіння студентами загальними та фаховими компетентностями і досягнення ними програмних результатів навчання за відповідними освітньо-професійними програмами:

Цифрова економіка (ОС бакалавр)

Номер в освітній програмі	Зміст компетентності	Номер теми, що розкриває зміст компетентності
<i>Загальні компетентності за освітньою програмою</i>		
ЗК 1	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.	1-11
<i>Фахові компетентності за освітньою програмою</i>		
СК 2	Здатність здійснювати професійну діяльність у відповідності з чинними нормативними та правовими актами.	5, 6, 7, 11
СК 8	Здатність аналізувати та розв'язувати завдання у сфері економічних та соціально-трудоуних відносин.	6, 7, 11
<i>Програмні результати навчання за освітньою програмою</i>		
1	Асоціювати себе як члена громадянського суспільства, наукової спільноти, визнавати верховенство права, зокрема у професійній діяльності, розуміти і вміти користуватися власними правами і свободами, виявляти повагу до прав і свобод інших осіб, зокрема, членів колективу.	1-11
11	Вміти аналізувати процеси державного та ринкового регулювання соціально-економічних і трудових відносин.	6, 7, 11
18	Використовувати нормативні та правові акти, що регламентують професійну діяльність.	1-11

Інформаційні технології та бізнес-аналітика (Data Science) (ОС бакалавр)

Номер в освітній програмі	Зміст компетентності	Номер теми, що розкриває зміст компетентності
<i>Загальні компетентності за освітньою програмою</i>		
K11	Здатність генерувати нові ідеї (креативність)	5, 6
K15	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.	1-11
<i>Програмні результати навчання за освітньою програмою</i>		
ПР16	Розуміти і реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності вільного демократичного суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.	1-11

4. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Загальна характеристика інтелектуальної власності

Поняття інтелектуальної діяльності та її результату. Виникнення, становлення і розвиток інтелектуальної власності. Специфіка результатів інтелектуальної діяльності. Правова природа результатів інтелектуальної діяльності. Функції цивільного права щодо охорони та використання результатів інтелектуальної діяльності. Роль і значення інтелектуальної діяльності і власності для суспільства.

Поняття і зміст права інтелектуальної власності. Поняття творчої діяльності. Специфіка права інтелектуальної власності.

Економічна функція права інтелектуальної власності. Право інтелектуальної власності як цивільно-правовий інститут. Суб'єктивне право інтелектуальної власності. Інститут виключного права.

Система законодавства України про охорону інтелектуальної власності. Конституція України та Цивільний кодекс України, як основні джерела правової охорони інтелектуальної власності.

Характеристика основних законодавчих актів України у сфері інтелектуальної власності: «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», «Про охорону прав на промислові зразки», «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», «Про охорону прав на сорти рослин», «Про правову охорону географічних зазначень», «Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем», «Про авторське право і суміжні права», «Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів та фонограм», «Про племінну справу у тваринництві» та ін. Підзаконні акти як джерела права інтелектуальної власності.

Значення міжнародних актів для охорони інтелектуальної власності в Україні: Паризька конвенція про охорону промислової власності, Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів, Стокгольмська конвенція про заснування ВОІВ, Угода про торгові аспекти права інтелектуальної власності (Угода TRIPS) тощо.

Список рекомендованих джерел

Нормативно-правові акти: 1, 5, 7, 13, 14, 16, 20, 25-34, 39.

Основний: 1-5.

Додатковий: 36, 44.

Інтернет-джерела: 1-9.

Тема 2. Об'єкти права інтелектуальної власності

Загальна характеристика об'єктів права інтелектуальної власності. Перелік об'єктів інтелектуальної власності, визначений у Конвенції, якою була заснована Всесвітня організація інтелектуальної власності. Характеристика об'єктів інтелектуальної власності, визначених у ЦК України.

Об'єкти авторського права. Поняття та види об'єктів авторського права. Поняття об'єктів суміжних прав. Критерії охороноздатності об'єктів авторського права. Творча діяльність як основний критерій об'єктів авторського права. Об'єкти, які не підлягають правовій охороні авторським правом. Об'єкти суміжних прав. Характеристика виконань, фонограм, відеограм, передач (програм) організацій мовлення як об'єктів суміжного права.

Об'єкти патентного права. Загальна характеристика винаходу, корисної моделі, промислового зразку як об'єкту патентного права. Умови патентоздатності винаходу, корисної моделі, промислового зразку.

Об'єкти, які індивідуалізують учасників господарського обігу. Комерційне найменування (фірмове найменування), торговельні марки (знаки для товарів і послуг) та географічне зазначення (зазначення походження товарів) як об'єкти, які індивідуалізують учасників господарського обігу.

Об'єкти нетрадиційних результатів інтелектуальної діяльності (інші об'єкти інтелектуальної власності). Наукові відкриття, компонування інтегральних мікросхем, раціоналізаторські пропозиції, сорти рослин і породи тварин, комерційна таємниця як об'єкти нетрадиційних результатів інтелектуальної діяльності.

Список рекомендованих джерел

Нормативно-правові акти: 1, 5, 7, 13, 14, 16, 20, 25-34, 39.

Основний: 1, 3, 5

Додатковий: 36, 44.

Інтернет-джерела: 1-9.

Тема 3. Суб'єкти права інтелектуальної власності

Загальна характеристика суб'єктів права інтелектуальної власності. Первинні суб'єкти та вторинні (похідні) суб'єкти права інтелектуальної власності. Творець як суб'єкт інтелектуальної власності. Роботодавець як суб'єкт інтелектуальної власності. Держава як володілець прав інтелектуальної власності. Права та обов'язки суб'єктів інтелектуальної власності.

Суб'єкти авторського права. Поняття та види. Визначення авторства. Поняття співавторства. Особисті немайнові та майнові права автора: поняття, ознаки та види. Поняття суб'єктів суміжних прав. Види прав суб'єктів суміжних прав.

Суб'єкти патентного права. Автори винаходів та корисних моделей (винахідники), а також автори промислових зразків, які є фізичними особами, патентовласники, патентні повірені, спадкоємці як суб'єкти патентного права. Права

та обов'язки суб'єктів патентного права.

Суб'єкти засобів індивідуалізації товарів і послуг. Юридичні особи як єдині суб'єкти прав на комерційні найменування. Володілець відповідного свідоцтва. Володілець міжнародної реєстрації. Особа, торговельну марку якої визнано в установленому законом порядку добре відомою, якщо інше не встановлено договором. Виробник товарів, особливі властивості, певні якості, репутація або інші характеристики якого пов'язані з цим географічним місцем. Асоціації споживачів. Установи, що мають безпосереднє відношення до вироблення чи вивчення відповідних продуктів, виробів, технологічних процесів або географічних місць.

Суб'єкти нетрадиційних результатів інтелектуальної діяльності. Права та обов'язки суб'єктів нетрадиційних результатів інтелектуальної діяльності.

Поняття штучного інтелекту та його правове регулювання.

Список рекомендованих джерел

Нормативно-правові акти: 1, 5, 7, 13, 14, 16, 20, 25-34, 39.

Основний: 1-3, 5.

Додатковий: 35, 36, 44, 70, 71.

Інтернет-джерела: 1-9.

Тема 4. Інституційна система України у сфері інтелектуальної власності

Система державних органів у сфері інтелектуальної власності. Роль держави у сфері правової охорони прав інтелектуальної власності. Повноваження Міністерства економіки України. Національний орган інтелектуальної власності (Державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності» (Укрпатент)), Державна митна служба України.

Роль громадських організації щодо правової охорони інтелектуальної власності (Київська міська асоціація представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених), Всеукраїнська асоціація інтелектуальної власності, Національна асоціація патентних повірених України. Об'єднання підприємств «Український альянс по боротьбі з підробками та піратством» та інші творчі громадські об'єднання України.

Список рекомендованих джерел

Нормативно-правові акти: 1, 5, 7, 13, 14, 16, 20, 25-34, 39.

Основний: 1-5.

Додатковий: 44.

Інтернет-джерела: 1-9.

Тема 5. Правова охорона об'єктів авторського права та суміжних прав

Поняття авторського права. Завдання авторського права. Строк охорони авторського права. Зміст та види авторських прав (особисті немайнові права, майнові права). Передача майнових прав. Загальна характеристика джерел

авторського права. Авторське право на службові твори. Договори на право використання творів. Авторська винагорода.

Міжнародні договори у сфері дії авторського права: Бернська конвенція з охорони літературних та художніх творів (1886 р.), яка неодноразово доповнювалася і змінювалася; Всесвітня (Женевська) конвенція з авторського права (1952 р.); Римська конвенція з охорони прав артистів-виконавців, виготовлювачів фонограм, а також виробників організацій мовлення (1961 р.); Конвенція, що створює Всесвітню організацію інтелектуальної власності (підписана у Стокгольмі у 1967 р., чинна з 1970 р.); Женевська конвенція з охорони інтересів виготовлювачів фонограм (1971 р.); Брюссельська конвенція з розповсюдження програм, що несуть сигнали, які передаються через супутники (1974 р.).

Поняття та зміст суміжних прав. Особисті немайнові та майнові права виконавців, виробників фонограм або відеограм, організацій мовлення та інших суб'єктів суміжних прав. Строк охорони суміжних прав. Вільне використання об'єктів суміжних прав.

Державна реєстрація авторських та суміжних прав: документи, що потрібні для реєстрації, орган, що її здійснює, оплата, порядок реєстрації.

Вільне використання твору із зазначенням імені автора.

Колективне управління у сфері авторського права і суміжних прав. Організації колективного управління: Громадська спілка «Українська ліга авторських та суміжних прав», Громадська спілка «Український музичний альянс», Громадська спілка «Коаліція аудіовізуальних і музичних прав», Всеукраїнська громадська організація «Всеукраїнське Агентство Авторських Прав», та ін.

Список рекомендованих джерел

Нормативно-правові акти: 1, 5, 7, 13, 14, 16, 20, 25-34, 39.

Основний: 1, 2, 3.

Додатковий: 13, 15-17, 30, 35, 36, 40, 43, 44, 66, 67.

Інтернет-джерела: 1-9.

Тема 6. Правова охорона об'єктів патентного права

Поняття патентного права. Патент. Співвідношення понять «промислова власність» та «патентне право». Джерела патентного права та їх загальна характеристика (Паризька конвенція про охорону промислової власності, закони України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», «Про охорону прав на промислові зразки»). Правові засади державного регулювання патентного права в Україні. Права та обов'язки суб'єктів патентного права. Відмінності між винаходом, корисною моделлю, промисловим зразком та іншими об'єктами права інтелектуальної власності – науковим відкриттям та селекційним досягненням.

Етапи оформлення патентних прав. Оформлення заявки на видачу патенту. Складання і подання заявки. Заява на видачу патенту. Опис винаходу, корисної моделі. Формула винаходу. Креслення та інші ілюстративні матеріали (якщо вони

необхідні для з'ясування суті винаходу). Реферат винаходу (корисної моделі). Пріоритет винаходу (корисної моделі). Збір за подання заявки.

Процедура отримання охоронного документу на промисловий зразок. Правова охорона незареєстрованих промислових зразків. Порядок розгляду заявки та видача охоронного документу. Експертиза заявки. Збір за видачу охоронного документу.

Дострокове припинення чинності прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок та визнання їх недійсними.

Поняття «Інформований користувач». Стандарти встановлені Угодою про асоціацію, щодо прав інтелектуальної власності на винаходи та промислові зразки.

Список рекомендованих джерел

Нормативно-правові акти: 1, 5, 7, 13, 14, 16, 20, 25-34, 39.

Основний: 1-5.

Додатковий: 9, 10, 23-25, 27, 28, 44, 52

Інтернет-джерела: 1-9.

Тема 7. Правова охорона засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг

Поняття засобів індивідуалізації та їх різновиди. Поняття та ознаки комерційних найменувань (фірмових найменувань). Вимоги до комерційних найменувань. Майнові права на комерційне найменування. Перехід права на комерційне найменування. Передача дозволу на використання комерційного найменування. Дострокове припинення прав на комерційне найменування.

Правова охорона торговельних марок. Поняття торговельної марки. Джерела, що регулюють питання, пов'язані з правовою охороною торговельних марок (ЦК України, Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», Міжнародна класифікація товарів і послуг (МКТП). Державна реєстрація торговельної марки. Право пріоритету на торговельну марку. Експертиза за формальними ознаками. Кваліфікаційна експертиза. Оскарження рішення про відмову в реєстрації торговельної марки. Втрата чинності реєстрації торговельної марки. Попереджувальне маркування. Права, що впливають зі свідоцтва на торговельну марку. Франчайзинг.

Поняття географічного зазначення. Спільні риси та відмінності між географічними зазначеннями та торговельними марками. Функції географічних зазначень. Види географічних зазначень. Порядок реєстрації географічного зазначення та права на нього. Права та обов'язки, що впливають з реєстрації географічного зазначення. Визнання недійсною та припинення правової охорони географічного зазначення.

Захист від недобросовісної конкуренції у сфері інтелектуальної власності.

Список рекомендованих джерел

Нормативно-правові акти: 1, 5, 7, 13, 14, 16, 20, 25-34, 39.

Основний: 1-3.

Додатковий: 2-7,19, 26, 27, 32, 33, 48, 50

Інтернет-джерела: 1-9.

Тема 8. Об'єкти інтелектуальної власності у мережі Інтернет

Об'єкти інтелектуальної власності, що можуть використовуватися у мережі Інтернет.

Нормативно-правове регулювання відносин, пов'язаних із розміщенням об'єктів у мережі Інтернет. Нормативно-правові акти, які прямо або опосередковано стосуються розміщення і охорони об'єктів інтелектуальної власності у мережі інтернет. Нормативно-правові акти, що стосуються питань пов'язаних із доменними іменами. Міжнародні документи, що не мають обов'язкової сили для України, але які доцільно враховувати у розгляді питань щодо доменних імен. Акти Інтернет-корпорації з призначення адрес та імен у мережі інтернет.

Характеристика понять «домен», «доменне ім'я» і «доменний спір».

Підсудність справ у спорах, пов'язаних із захистом прав на об'єкти, що розміщені у мережі Інтернет. Доменні спори, як окрема категорія спорів. Схожість знака для товарів і послуг або фірмового найменування з частиною домену.

Список рекомендованих джерел

Нормативно-правові акти: 1, 5, 7, 13, 14, 16, 20, 25-34, 39.

Основний: 1-3.

Додатковий: 5, 7, 13, 30, 42, 45-47, 51, 57

Інтернет-джерела: 1-9.

Тема 9. Правова охорона інших об'єктів інтелектуальної власності

Поняття та ознаки наукового відкриття. Необхідність і способи правового регулювання наукового відкриття. Ознаки наукового відкриття. Відмінність «наукового відкриття» та «винаходу». Питання про джерела правової охорони наукового відкриття.

Правова охорона компонування напівпровідникових виробів (компонування). Вирішальна ознака компонування напівпровідникових виробів. Права авторів та інших правовласників компонування НПВ. Реєстрація та видача свідоцтва про набуття права інтелектуальної власності на компонування напівпровідникового виробу. Обсяг правової охорони компонування напівпровідникового виробу.

Правова охорона селекційних досягнень. Основні джерела правового регулювання селекційних досягнень (закони України «Про охорону прав на сорти рослин», «Про племінне тваринництво»). Ознаки охороноздатності сорту рослин,

породи тварин. Оформлення права на сорт рослин, породи тварин. Права авторів сорту рослин, породи тварин і патентовласників. Правова охорона комерційної таємниці. Основні джерела правового регулювання комерційної таємниці (закони України «Про інформацію», «Про банки і банківську діяльність» та ін.). Строк охорони прав на комерційну таємницю. Способи одержання комерційної таємниці, на які не поширюються заборонні положення Угоди TRIPS. Організація охорони комерційної таємниці. Питання «ноу-хау».

Проблеми захисту інтелектуальної власності в умовах розвитку продуктів digital-середовища.

Список рекомендованих джерел

Нормативно-правові акти: 1, 5, 7, 13, 14, 16, 20, 25-34, 39.

Основний: 1-3.

Додатковий: 44

Інтернет-джерела: 1-9.

Тема 10. Захист прав інтелектуальної власності

Поняття правового захисту інтелектуальної власності. Розмежування питань правової охорони та захисту інтелектуальної власності.

Дії, що визнаються порушенням прав інтелектуальної власності. Порушення прав на об'єкти авторського права. Академічна доброчесність. Основні види порушень академічної доброчесності.

Піратство та його види. Порушення прав на об'єкти інтелектуальної власності, що можуть бути розміщені і мережі Інтернет та їх класифікація. Фіксація порушень прав у мережі Інтернет. Порушення прав на винахід чи корисну модель. Порушення прав на промисловий зразок. Порушення прав на торговельну марку. Визначення основних термінів і понять: «контрафактні товари», «піратські товари», «товари, що підозрюються у порушенні прав інтелектуальної власності».

Форми захисту інтелектуальних прав. Юрисдикційна форма захисту прав інтелектуальної власності. Неюрисдикційна форма захисту прав інтелектуальної власності. Способи захисту інтелектуальних прав. Цивільно-правовий захист інтелектуальної власності. Кримінально-правовий захист прав інтелектуальної власності. Адміністративно-правовий захист прав інтелектуальної власності. Адміністративні процедури захисту прав інтелектуальної власності на митному кордоні. Повноваження Державної митної служби України. Порядок реєстрації у митному реєстрі об'єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону. Права та обов'язки учасників цивільних відносин у рамках функціонування митного реєстру України. Контроль за переміщенням через митний кордон України товарів, що містять об'єкти права інтелектуальної власності. Порушення митних правил та відповідальність за них. Антимонопольного комітету України щодо захисту прав інтелектуальної

власності. Практика застосування адміністративних процедур щодо захисту прав інтелектуальної власності.

Судова експертиза у справах, пов'язаних із захистом прав на об'єкти інтелектуальної власності.

Список рекомендованих джерел

Нормативно-правові акти: 1, 5, 7, 13, 14, 16, 20, 25-34, 40.

Основний: 1-3.

Додатковий: 41-47, 50, 54, 55, 58, 61

Інтернет-джерела: 1-9.

Тема 11. Міжнародна правова охорона інтелектуальної власності

Міжнародні аспекти охорони та захисту інтелектуальних прав. Класифікація міжнародних договорів. Основні принципи міжнародного права. Поняття, основні завдання і напрями діяльності міжнародної системи охорони інтелектуальної власності. Право інтелектуальної власності у системі права ЄС. Джерела права інтелектуальної власності ЄС. Правове регулювання відносин інтелектуальної власності у Європейському союзі.

Міжнародне співробітництво у сфері інтелектуальної власності. Співробітництво зі Всесвітньою організацією інтелектуальної власності та Світовою організацією торгівлі (СОТ). Регіональні угоди з охорони інтелектуальної власності: Європейська патентна організація (ЄПО), Євразійська патентна організація (ЄАПО), Міжнародні угоди у сфері правової охорони і використання інтелектуальної власності.

Список рекомендованих джерел

Нормативно-правові акти: 1-12; 14, 15, 17-19, 21-24, 35-38

Основний: 1-5.

Додатковий: 1-19, 62

Інтернет-джерела: 1-10.

Тема 12. Договори у сфері інтелектуальної власності

Загальна характеристика договорів у сфері інтелектуальної власності. Поняття та види договорів у сфері інтелектуальної власності. Форма договорів у сфері інтелектуальної власності та їх державна реєстрація.

Правові засади укладання окремих видів договорів у сфері інтелектуальної власності. Ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності. Поняття та види ліцензій на використання об'єктів права інтелектуальної власності.

Ліцензійний договір. Поняття та характеристика ліцензійного договору. Зміст ліцензійного договору. Субліцензійний договір на використання об'єкта

права інтелектуальної власності. Авторський договір про передачу виключних та невиключних прав на використання твору. Договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності. Договір комерційної концесії. Права та обов'язки сторін за договором комерційної концесії. Відповідальність за договором комерційної концесії. Зміна та припинення договору комерційної концесії.

Поняття авторських договорів як особливого джерела авторського права. Порядок укладення авторських договорів. Матеріально-правові вимоги, що висуваються до авторських договорів. Умови авторського договору. Авторські договори з іноземними авторами. Порядок виконання авторських договорів. Відповідальність сторін за неналежне виконання чи невиконання авторських договорів. Види реєстрації авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір.

Інші договори щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності. Договір про порядок розподілу прав на службові об'єкти інтелектуальної власності. Договір про передачу ноу-хау. Договір щодо управління майновими правами автора або інших суб'єктів авторського права і суміжних прав.

Список рекомендованих джерел

Нормативно-правові акти: 1, 5, 7, 13, 14, 16, 20, 25-34, 39.

Основний: 2.

Додатковий: 1-19.

Інтернет-джерела: 1-9.

5. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Нормативно-правові акти

1. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів від 24.07.1971 р. (Паризький акт від 24 липня 1971 року, змінений 2 жовтня 1979 року, дата приєднання України 31 травня 1995 року, дата набрання чинності для України 25 жовтня 1995 року). URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_051.
2. Брюсельська конвенція про розповсюдження несучих програми сигналів, що передаються через супутники від 25 серпня 1979 року URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_250#Text
3. Віденська конвенція про право міжнародних договорів від 14.04.1986 (дата набрання чинності для України 13 червня 1986 року) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_118#Text
4. Віденська угода про заснування Міжнародної класифікації зображувальних елементів знаків від 08.06.73 1973 р. (дата приєднання України 18 лютого 2009) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_h33#Text
5. Всесвітня конвенція про авторське право 1952 року (Женева, 6 вересня 1952 року, дата набрання чинності для України 17 січня 1994 року). URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_052
6. Гаазький Акт Гаазької угоди про міжнародну реєстрацію промислових зразків від 28 листоп. 1960 р., Гаага (дата приєднання України 17 січня 2002 року) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_132#Text
7. Договір ВОІВ про авторське право: Прийнятий Дипломатичною конференцією від 20.12.1996 URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
8. Договір про закони щодо товарних знаків: прийнятий Дипломат. конференцією з укладання Договору про закони про товарні знаки від 27 жовтня 1994 р. (дата ратифікації в Україні 13 жовтня 1995) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_102#Text
9. Договір про патентне право (PLT) (дата приєднання України 22 листопада 2002) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/895_002#Text
10. Договір про патентну кооперацію (РСТ) від 19 червня 1970 р., Вашингтон (дата набрання чинності для України 25 грудня 1991 року) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/895_001#Text
11. Європейська конвенція про транскордонне телебачення від 9 вересня 1998 р. (дата ратифікації в Україні 17 грудня 2008) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_444#Text
12. Женевський акт Гаазької угоди про міжнародну реєстрацію промислових зразків (дата приєднання України 17 січня 2002) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_601#Text
13. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. ВРУ. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
14. Конвенція про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності від 14 липня 1967 р., м. Стокгольм. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_169

15. Конвенція про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення фонограм від 29 жовтня 1971 р., Женева (дата приєднання України 15 червня 1999 року) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_124#Text
16. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III. ВРУ. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
17. Лісабонська угода про охорону місць походження виробів та їх міжнародної реєстрації від 31 жовтня 1958 р. (дата набрання чинності від 25 вересня 1966) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_b11#Text
18. Локарнська угода про заснування Міжнародної патентної класифікації від 8 жовтня 1968 року, (дата приєднання України 17 грудня 2008) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_b07#Text
19. Мадридська угода про міжнародну реєстрацію знаків від 14 квітня 1891 р. (дата набрання чинності для України 25 грудня 1991 року) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_134#Text
20. Митний кодекс України від 13.03.12 № 4495-VI ВРУ. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
21. Міжнародна конвенція з охорони нових сортів рослин від 06 грудня 1961 р. (дата приєднання України 02 липня 2006 року) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_856#Text
22. Міжнародна конвенція про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм та організацій мовлення від 26 жовтня 1961 р., Рим (дата приєднання України 20 вересня 2001 року) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_763#Text
23. Ніщцька угода про Міжнародну класифікацію товарів і послуг для реєстрації знаків від 14 липня 1957 р. (дата приєднання України 01 липня 2000) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_066#Text
24. Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20 березня 1883 року (дата набрання чинності для України 25 січня 1991 року) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_123#Text
25. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.93 № 3792-XII. ВРУ. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
26. Про державну реєстрацію авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір: Постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2001 № 1756. Кабінет Міністрів України. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
27. Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав: Закон України від 15.05.2018 № 2415- VIII. ВРУ. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
28. Про затвердження Інструкції про подання, розгляд, публікацію та внесення до реєстрів відомостей про передачу права власності на знак для товарів і послуг та видачу ліцензії на використання знака (міжнародного знака) для товарів і послуг: Наказ Міністерства освіти і науки України від 03.08.2001 № 576. МОН України. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
29. Про затвердження Порядку реєстрації у митному реєстрі об'єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону : Наказ

- Міністерства фінансів України від 30.05.12 № 648. Мінфін України. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
30. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі: Закон України від 15.12.93 № 3687-XII. ВРУ. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
 31. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг: Закон України від 15.12.93 № 3689-XII. ВРУ. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
 32. Про охорону прав на промислові зразки: Закон України від 15.12.93 № 3688-XII. ВРУ. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
 33. Про охорону прав на сорти росли: Закон України від 21.04.1993 № 3117- XII. ВРУ. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
 34. Про Освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-ІХ. ВРУ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
 35. Про правову охорону географічних зазначень: Закон України від 20.09.19 № 123-ІХ. ВРУ. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
 36. Сінгапурський договір про право товарних знаків (дата прийняття від 27 березня 2006) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_h58#Text
 37. Страсбурзька конвенція про міжнародну патентну класифікацію від 24 березня 1971 р. (дата приєднання України 17 грудня 2008) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/999_001#Text
 38. Угода про заходи щодо попередження та припинення використання неправдивих товарних знаків та географічних зазначень (дата ратифікації в Україні 21 вересня 2000) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_225#Text
 39. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (Додаток 1С до Угоди про заснування Світової організації торгівлі) від 15 квітня 1994 р. (редакція від 06 грудня 2005 року) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_018#Text
 40. Цивільний кодекс України від 16.01.03 № 435-IV ВРУ. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

Основний

1. Авторське право та суміжні права. Їх захист та відповідальність: практичний посібник / К. Чижмарь. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 224 с.
2. Вахонєва Т. М. Авторське право і суміжні права в Україні: навчальний посібник / Т. М. Вахонєва. Київ: Дакор, 2019. 576 с.
3. Інтелектуальна власність: Навчальний посібник / за ред. О.В. Нестерцової-Собакарь. Київ: Дніпро, 2018. 140 с.
4. Право інтелектуальної власності: підручник. / Харитонов О.І., Харитонов Є. О., Ківалова Т. С., Київ: Юрінком Інтер, 2021. 540 с.
5. Посібник для суддів з інтелектуальної власності / І. М. Бенедисюк, та ін. Київ: К.І.С., 2018. 424с.

* Курсивом виділені джерела, що є у бібліотеці КНТЕУ

Додатковий

1. Bennett, S. Granata When Private International Law Meets Intellectual Property Law – a Guide for Judges / Bennett A., Granata S. // WIPO and the HCCH. 2019. 92 p.
2. Abegg B. The Geographical Trade Mark: A Swiss Innovation Worth Copying? // Max Planck Institute for Innovation and Competition. Munich, 2018. P. 565- 590.
3. Adams J., Aracama-Zorraqufn E., Cherpillod I., Kresalja B. Analysis of the Present World Situation presented by the International Bureau of WIPO // World intellectual property organization. 1994. 88 p.
4. Calzi S., Moretti G., Vittori M. The European IPR Helpdesk / S. Calzi, G. Moretti, M. Vittori // Protecting Geographical Indications. No 22. 2016. 21 p.
5. Cheng L. S. Linking on the Internet and Copyright Liability: A Clarion Call for Doctrinal Clarity and Legal Certainty // Institute for Innovation and Competition, Munich, 2018. P. 536-564.
6. Deborah E. Bouchoux The Law of Trademarks, Copyrights, Patents, and Trade Secrets. textbook. USA : Intellectual property overview, 2012. 720 p.
7. Decision United states district court northern district of california from 28.01.2016 Case No. 15-cv-04324-WHO
8. Diakun B. DC Comics’ day one appreciation of characters sets it up for sustained success // World Trademark Review. 2019
9. Dorothy R. COVID-19 Update: Patent Rights in the COVID-19 Pandemic: How will Industries and Governments Respond? / R. Dorothy // Patent Rights in the COVID-19 Pandemic. 2020. 7 p.
10. Establishing the World Intellectual Property Organization : Convention of 02.10.1967. URL: <https://www.wipo.int/treaties/en/convention/>
11. For the Protection of Literary and Artistic Works: Berne Convention of 28.09.1979. URL: <https://www.wipo.int/treaties/en/ip/berne/>
12. Fortuna F. Phoenix: How bitter experience changed a company’s IP approach // European IPR Helpdesk. 2018. 4 p.
13. Friend M. Hyperlinks and copyright infringement // The Cambridge Law Journal. 2017. P. 32-35.
14. Greffe X. Managing Creative Enterprises // Creative industries. Booklet № 3. 2006. 154 p.
15. Intellectual property : law & the information society / James B., Jennifer J. an open course book. USA : Intellectual property overview, 2014. 788 p.
16. Intellectual Property Teaching Kit – IP Advanced Part. V. 1 : Bereuter T., Giemsa F., Harrison R., Hopper E., Idikula A., Lewis J., Maravillas Lopez S., Clara de Sriver, Yotova A. Munich : service Concept and coordination, 2014. 376 p.
17. International convention for the protection of performers, producers of phonograms and broadcasting organisations of 26.10.1961. URL: https://wipolex.wipo.int/en/treaties/text.jsp?file_id=289755
18. Ivus O. Ukraine’s Intellectual Property // O. Ivus // Uncategorized. Canada, 2015. 7 p.

19. Jacoby D. Trademark and Branding Issues in the Hospitality Context // Intellectual Property Group. Dubai. 2011. 26 p.
20. Kur A. What to protect, and how? unfair competition, intellectual property, or protection sui generis // Max Planck Institute for Intellectual Property and Competition Law Research Paper. № 13-12. 2013. 20 p.
21. Lince T. “Dig deep” – branding expert reveals challenges of finding new brand names in a crowded trademark market // World Trademark Review. 2019
22. Malysch Antonina Official publication of the state intellectual property service of ukraine // Annual Report. Kyiv, 2016. 74 p.
23. On Protection of Rights to Industrial Designs : Law of Ukraine of 07.01.1994 № 3688-XII. URL: https://www.wto.org/english/thewto_e/acc_e/ukr_e/WTACCUKR98_LEG_9.pdf
24. On the Protection of Rights to Indication of Origin of Goods : Law of Ukraine of 16.06.1999 № 751-XIV. URL: <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/ua/ua009en.pdf>
25. On the Protection of Rights to Inventions and Utility Models : Law of Ukraine of 23.12.1993 № 3769-XII. URL: https://ukrpatent.org/i_upload/file/law-special-1.pdf
26. On the Protection of Rights to Marks for Goods and Services : Law of Ukraine of 23.12.1993 № 3771-XII. URL: <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/ua/ua009en.pdf>
27. Paris Convention for the Protection of Industrial Property of 20.03.1883. URL: <https://wipolex.wipo.int/fr/details.jsp?id=12995>
28. Patent Cooperation Treaty of 19.06.1970. URL: <https://www.wipo.int/treaties/en/registration/pct/index.html>
29. Promoting and protecting intellectual property in Ukraine. textbook. Ukraine: «Promotion and protection of intellectual property in Ukraine», 2014. 44 p.
30. Roche J. Communication to the public and accessory copyright infringement // The Cambridge Law Journal. 2017. P. 496-499.
31. Simmonds C. What is “intellectual property”? // The Cambridge Law Journal. 2012. P 501 – 505.
32. The protection of non-traditional trademarks / Calboli I., Senftleben M. nited States of America : Oxford University Press, 2018. 433 p.
33. Verbauwhede Koglin L., Sudhindra N., Burrone E., Singh Jaiya G. Making a Mark: An Introduction to Trademarks and Brands for Small and Medium-sized Enterprises // WIPO publication. Switzerland, 2017. №. 900.1. 88p.
34. Vtree E. Building a solar future through intellectual property // European IPR Helpdesk. 2018. 4 p.
35. Аврамова О. Є., Ревелюк І. С. Система суб’єктів інтелектуальної власності // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». №6 (980). 2013. С.30-33
36. Бельтюкова Є. Особливості спадкування майнових прав інтелектуальної власності // Підприємництво, господарство і право. № 7. 2018. С. 5-9.
37. Договірне право України : Загальна частина / Т. В. Боднар, О. В. Дзера, Н. С. Кузнєцова та ін.; за ред. О. В. Дзери. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 896 с.
38. Договірні форми розпорядження майновими правами на об’єкти авторського

- права: монографія / кол. авторів ; за наук ред. Мироненко Н.М. Київ: НДІ інтелектуальної власності НАПрНУ, ТОВ «НВП Інтерсервіс», 2014. 248 с.
39. Договори по розпорядженню майновими правами на об'єкти патентного права. Т. 1 : монографія / кол. авторів : Г. О. Андрощук, Ю. Л. Борко, В. А. Васильєва, І. Ф. Коваль, В. М. Коссак, Б. М. Падучак, О. О. Тверезенко ; за наук ред. Мироненко Н. М. Київ : НДІ інтелектуальної власності НАПрНУ, ТОВ «НВП Інтерсервіс», 2014. 279 с.
 40. Дорошенко О. Новий інститут права інтелектуальної власності в Україні— незареєстрований промисловий зразок / О. Дорошенко. // Теорія і практика інтелектуальної власності. 2020. №4. С. 42–51.
 41. Жилінкова О. В. Договірне регулювання відносин щодо інтелектуальної власності в Україні та за кордоном: монографія / О. В. Жилінкова. Київ: Юрінком Інтер, 2015. 280 с
 42. Захист прав інтелектуальної власності: норми міжнародного і національного законодавства та їх правозастосування. Практичний посібник. Київ: «КІІВІ.С.», 2012. 448 с.
 43. Зеров К. О. Особливості захисту авторських прав на твори, розміщені в мережі інтернет : монографія / за ред. К. О. Зеров. Київ : Інтерсервіс, 2018. 220 с.
 44. Зеров К. Особливості правової охорони шрифтів правом інтелектуальної власності / К. Зеров // Теорія і практика інтелектуальної власності. Київ, 2018. Вип. 3 С. 13-24.
 45. Золота Л. В. Захист прав інтелектуальної власності митними органами / Л. В. Золота, О. В. Улізко. // Правові горизонти. 2020. №22. С. 43-47.
 46. Інтелектуальна власність: навч. посібник для студентів вищих навч. закладів / В. Потехіна; За ред. І. І. Дахна. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 414 с.
 47. Калюжний В. В. Порухення прав інтелектуальної власності—неминучий супутник інноваційних стратегій розвитку сучасної економіки / В. В. Калюжний // Сучасні національні економічні моделі: проблеми та перспективи розвитку. Київ, 2010. С. 220–223.
 48. Ковальова А. Проблеми академічного плагіату та авторського права у цифровому просторі України / Алла Ковальова // Спеціальні історичні дисципліни. Київ, 2017. Ч. 21. С. 112-117.
 49. Ковиня М. Перспективи посилення боротьби з піратством у мережі Інтернет шляхом вдосконалення законодавства України у сфері авторського права і суміжних прав/М. Ковиня //Інтелектуальна власність в Україні. 2014. №4. С.7–14.
 50. Костенко К. О. Умови надання правової охорони торговельним маркам в Україні / К. О. Костенко. // Право і суспільство. 2020. №5. С. 41–48.
 51. Коротун О. М. Загальні підходи до визначення кола суб'єктів юридичної відповідальності за порушення об'єктів авторського права та суміжних прав у мережі інтернет / О. М. Коротун. // Часопис цивілістики. 2020. №36. С. 45–50
 52. Кривошеїна І. В. Виділені заявки під час патентування винаходів (корисних моделей): правове регулювання, переваги та особливості / І. В. Кривошеїна. // Право і суспільство. 2020. №4. С. 77–85.
 53. Мацкевич О. Співвідношення комерційного найменування та доменного імені.

- / О. Мацкевич // Теорія і практика інтелектуальної власності. Київ. Вип. 3. 2014. С. 45-53.
54. Микитин В. І. До питання про строки чинності майнових прав інтелектуальної власності / В. І. Микитин // Теорія і практика інтелектуальної власності. Київ, 2013. № 1. С. 8–15.
55. Микитин В. І. Наслідки порушення прав інтелектуальної власності / В. І. Микитин // Часопис Київського університету права. Київ, 2012. № 2. С. 256–261.
56. Микитин В. І. Права на об'єкти інтелектуальної власності в аспекті цивільно-правової відповідальності / В. І. Микитин // Теорія і практика інтелектуальної власності. Київ, 2011. № 3. С. 50–57.
57. Манжосова О. В. Захист особистих немайнових прав користувачів соціальних мереж: проблеми доказування / О. В. Манжосова, І. Б. Факас. // Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія». 2019. №4. С. 109–119.
58. Посібник для суддів з інтелектуальної власності / Бенедисюк І. М. та ін. Київ : К.І.С., 2018. 424 с.
59. Рижко О. М. Особливості сприйняття плагіату в середовищі студентської молоді / О. М. Рижко // Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences, IV(15). 2016. Issue 90. P. 27-31.
60. Рижко О. Рерайт (рерайтинг) як вид плагіату / Олена Рижко // Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника : зб. наук праць. Львів, 2015. Вип. 7 (23). С. 467-473.
61. Рішення Господарського суду Львівської області від 05.09.2019 р. по справі № 914/968/19. Офіційна інтернет-сторінка Єдиного державного реєстру судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84257796>.
62. Ромашко А.С. Класифікація основних міжнародних договорів в сфері інтелектуальної власності // Теорія і практика інтелектуальної власності., 2014. № 2. С. 30-37. URL: http://ndiiv.org.ua/Files2/2014_2/5.pdf
63. Саванець Л. М., Стахира Г. М. Цифровий контент як об'єкт авторського права // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Вип. 59. Том 1. 2019. С. 167-170.
64. Семенюк К. О. Особливості правового регулювання цифрових об'ємно-просторових творів в авторському праві / К. О. Семенюк // Проблеми законності. Київ, 2020. Вип. 148 С. 76-86.
65. Смородина А. Є. Проблеми укладення ліцензійного договору за законодавством України / А. Є. Смородина. // Актуальні проблеми держави і права. 2020. №87. С. 158–171
66. Стефанчук Р. О. Компенсація моральної шкоди як спосіб захисту особистих немайнових прав: проблеми та шляхи вирішення / Р. О. Стефанчук // Університетські наукові записки. Хмельницький, 2007. №1 (21). С. 67–83
67. Стефанчук Р. О. Спеціальні способи захисту особистих немайнових прав фізичних осіб у цивільному законодавстві України / Р. О. Стефанчук // Правова держава. Київ, 2007. Вип. 18. С. 337–345.
68. Трошкіна К. Є. Правове регулювання авторської винагороди за

законодавством України / К. Є. Трошкіна. // Наукові записки. Серія: Право. 2020. №9. С. 51–57

69. Яблокова О. І. Сценарій як об'єкт авторського права / О. І. Яблокова. // Juris Europensis Scientia. 2020. №2. С. 22–25.
70. Правове регулювання штучного інтелекту в Україні та в світі. . URL: [\https://golaw.ua/ua/insights/publication/pravove-regulyuvannya-shtuchnogo-intelektu-v-ukrayini-ta-sviti/](https://golaw.ua/ua/insights/publication/pravove-regulyuvannya-shtuchnogo-intelektu-v-ukrayini-ta-sviti/)
71. Тимошенко Є.А. Штучний інтелект як суб'єкт права інтелектуальної власності. // Часопис Київського університету права. 2020. №4. С. 328-332 URL: <https://chasprava.com.ua/index.php/journal/article/download/587/559>

Інтернет-джерела

1. Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності
URL:<http://www.ndiiv.org.ua/index.php/ua/>
2. Національний орган інтелектуальної власності ДП «Український інститут інтелектуальної власності» (Укрпатент) URL: <https://ukrpatent.org/uk>
3. ДО «Українське агентство з авторських та суміжних прав» URL:<http://uacr.org>
4. Словник термінів інтелектуальної власності
URL:<https://smithhopen.com/resources/glossary-of-intellectual-property-terms/>
5. Всесвітня організація інтелектуальної власності WIPO
URL:<https://www.wipo.int/portal/en/index.html>
6. Міністерство економіки України
URL: <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>
7. European Union Intellectual Property Office
URL:<https://euipo.europa.eu/ohimportal/en/home>
8. Світова Організація Торгівлі (СОТ)
URL: <https://mfa.gov.ua/mizhnarodni-vidnosini/svitova-organizaciya-torgivli-sot>